

12. a 13. století jako autoritativní zástita ústně šířených vyprávění.¹³³ V souvislosti s politickou tendencí *Historie o Meluzíně* Jana z Arrasu, která prohlašuje vílu za zakladatelku několika významných rodů, je třeba zmínit, že již před ním kronikáři Philippe Mousket a Jean d'Outremeuse připsali meluzínský původ konkrétním rodům středověku. V šalvějové kapitole jim proto věnujeme větší pozornost, prozatím jen stručně charakterizujeme. Mousket, umírající někdy po roce 1250, líčí ve své *Chronique rimée* sňatek hraběte akvitánského s krásnou ženou, kterou potkal při lovu u lesní studánky. Dáma mu dala četné potomky, ale když byla jednoho dne donucena vydržet na mši až do konce, uprchla střechou a zmizela. Její děti však byly řádně pokřtěny, unikly dábelké moci a jedním z potomků neobyčejné dvojice byla sama Eleonora Akvitánská.¹³⁴ Zhruba o sto let později přisoudil Jean d'Outremeuse (1338–1400) flanderskému hraběti Balduinovi IX. nápadně podobný svazek.¹³⁵

Příběhy o meluzínských vlách jakožto zakladatelkách důležitých dynastií jsou přímo pokrevně spřízněny hlavně s osudy labutího rytíře, proslaveného Richardem Wagnerem v Lohengrinovi. Toto příbuzenství mezi dvěma narativními celky nezaznamenali teprve moderní komparatisté, uvědomovali si ho už mnozí autoři středověku. Z nich Geoffroy d'Auxerre zřejmě jako první upozornil na podobnost záhadného hrdiny nořícího se z vod Rýna a víly usilující o spojení s člověkem.¹³⁶ Zmíněný labutí rytíř (*miles cygni*), mužský protějšek středověkých Meluzín, se v pramenech objevuje v letech 1175–1185, kdy je již prohlašován za dědečka Godefroie z Bouillonu.¹³⁷ Jeho příběh se rychle šířil a uplatnil se i v rozsáhlých dílech. Podobně jako to udělali ve 14. století rody Valois, Lucemburků a Lusignanů s Meluzínou, objednávali si už od konce 12. století příslušníci některých aristokratických rodů skladby o fantastickém rytíři, kterého si kdysi vzala jedna z jejich zakladatelek, vévodkyně z Bouillonu. Ve stejné době se v písemných pramenech objevila i legenda o nadpřirozeném původu Plantagenetů ze sňatku hraběte z Anjou s tajemnou lesní krasavicí.¹³⁸ Lucemburkové, vévodové z Baru a s nimi spřízněný rod Valois jsou tedy ve snaze udělat ze starých mýtů rodovou legendu o neobyčejném zakladateli jen jedním článkem velmi dlouhého řetězce. Příklady podobného postupu jsou známy už z antiky, přičemž nadpřirozený charakter byl přisuzován především předkům, jejichž původ se zdál nejasný nebo málo vznešený.¹³⁹

* * *

Složitá mnohovrstevnatost meluzínských skladeb 14. století i jejich významové bohatství plynou z toho, že přebírají, vrší na sebe a spojují do jednoho harmonického celku fragmenty velmi starých mýtů. Meluzína je dnes antropology, psychology a psychoanalyticky považována za důležitý produkt středověké imaginace a vzhledem k tomu, že pohled tehdejších mužů na ženu prosakuje i pod křesťanským hávem a politickými interpretacemi, za jednu z klíčových postav erotické imaginace této epochy. V díle Jana z Arrasu se po-

zornost badatelů těchto oborů soustředí jak na tabu spojené s Présininým porodem, tak na dvojediné Raymondinovo odhalení manželčiny nahoty a monstrozity. Nahá víla, svůdně si pročešávající v lázni dlouhé vlasy a čeřící přitom vodu svjžením tlustého hadího ocasu, zřejmě symbolizuje zároveň touhu po ženě i obavu z ní. Ikonografické studie poslední doby upozornily na fakt, že od počátku 15. století dělají ilustrátoři – mimochodem v jistém rozporu s texty – ze špehované koupele ústřední scénu příběhu, dbají ovšem na to, aby Meluzínu odlišili od nevěstek nebo od hada z Geneze, kterému malíři často přisuzovali Evin obličej.¹⁴⁰

Rozhodnutí vílich dcer potrestat urozeného, leč smrtelného otce za to, že se provinil vůči nadpřirozené matce, je v Arrasově genealogickém spisu pojato jako logická součást vyprávění o místech rodového původu. Skoro to vypadá, že bylo zkrátka nezbytné eliminovat otce, aby Meluzína mohla získat plnou kreativní moc a ničím nenarušovanou identitu. V této souvislosti stojí za zmínku, že Meluzínin hadí ocas bývá často interpretován jako falický symbol. Jeho význam by mohl být znásoben tím, že byl víle matkou přiřčen jako trest (či dar?) za faktickou otcovu kastraci. A díky klučení lesů, budování pevností a vyzbrojování vojska zaplnila Meluzína v dospělosti alespoň částečně mocenské vakuum, vytvořené fatální otcovskou nepřítomností. Aktivně se tedy podílela na potlačení mužského elementu v této druhé generaci záhadných lesních víl.¹⁴¹

Víly se tedy ve středověké společnosti, jako ostatně ve většině civilizací, mohly stát inkarnací mužské touhy. Tím se však jejich role nevyčerpávala. Psychologové a psychoanalytici upozorňují také na kompenzační aspekt meluzínských příběhů, které vyrovnávají váhu reality a kde se nemožné stává velmi snadno možným. A právě zde by se měl v symfonické harmonii různých vědních oborů svěřit dominantnější part historikům. Lidé si totiž přece jen nepřejí ve všech epochách úplně totéž. Středověké víly podle mého názoru až nápadně často dopomáhaly smrtelníkům k přednímu postavení ve společenské hierarchii.¹⁴² Stávaly se tedy symbolickou a magickou inkarnací sociálních ambicí. „*Zjev se, krásná vílo!*“ vykřikl již ve 12. století ožebračený a odstrčený Lanval a tajemná bytost ho skutečně rázem obdařila bohatstvím a silou, takže mohl znovu zaujmout odpovídající místo mezi ostatními rytíři.¹⁴³ Raymondin, kterému hrozil osud opovrhovaného psance, se díky podobnému zásahu víly Meluzíny vyšvihl až mezi společenskou špičku. Kompenzační role meluzínských vyprávění 12.–14. století možná úzce souvisí s jejich genealogickým charakterem, protože je využívaly především rody a jedinci naléhavě hledající cesty k posílení prestiže a legitimacy.¹⁴⁴

Právě z díla Jana z Arrasu zazněla nejvroucnější přání středověkých šlechticů tak jasným tónem, že Meluzína mohla být plným právem nazvána vílou „feudální“ imaginace. Pokusme se prozatím alespoň o ten nejzákladnější výčet. Co všechno tedy nadpřirozená bytost milovanému smrtelníku přinesla? V první řadě neomezený materiální blahobyť. Již v podrobném popisu svatby Raymondina a Meluzíny se Arrasovi podařilo demonstrovat budoucí rodovou

prosperitu: hory vybraného jídla na nádobí z drahých kovů, brokátové a saténové tkaniny, stany vyšíváné drahými kameny a perlami, nepřeborné množství šperků, vzácní koně, kaple přeplněná zlatými kříži a kalichy, záplava světel. Všichni si kladli otázku, odkud pocházel tak oslnivý majetek, a „nemobli uvěřit, že by na světě žila královna, král nebo císař, jejichž bohatství by se vyrovnalo klenotům, které Meluzína nosila“.¹⁴⁵ Když se její synové rozhodli vydat na vojenskou tažení, vybavila je víla bez prodlení skvělým loďstvem, početnými posádkami, nejušlechtlejšími hřebci, nejlepšími zbraněmi i nevyčerpatelnými zásobami potravin. „Mé děti,“ ujistila je těsně před vyplutím, „nechala jsem naložit vaše lodě bromadami zlatých a stříbrných mincí, abyste mobility dělat čest svému stavu a náležitě platit své vojáky po dobu čtyř let. Ničeho se nebojte: máte na dlouhou dobu obrovské zásoby pitné vody, sucharů, octa, nasolených ryb a masa i dobrého vína.“¹⁴⁶ Také vzdálenější potomci lusignanské víly včetně Jana z Berry a markraběte Jošta měli být již navždy ušetřeni hmotných starostí.

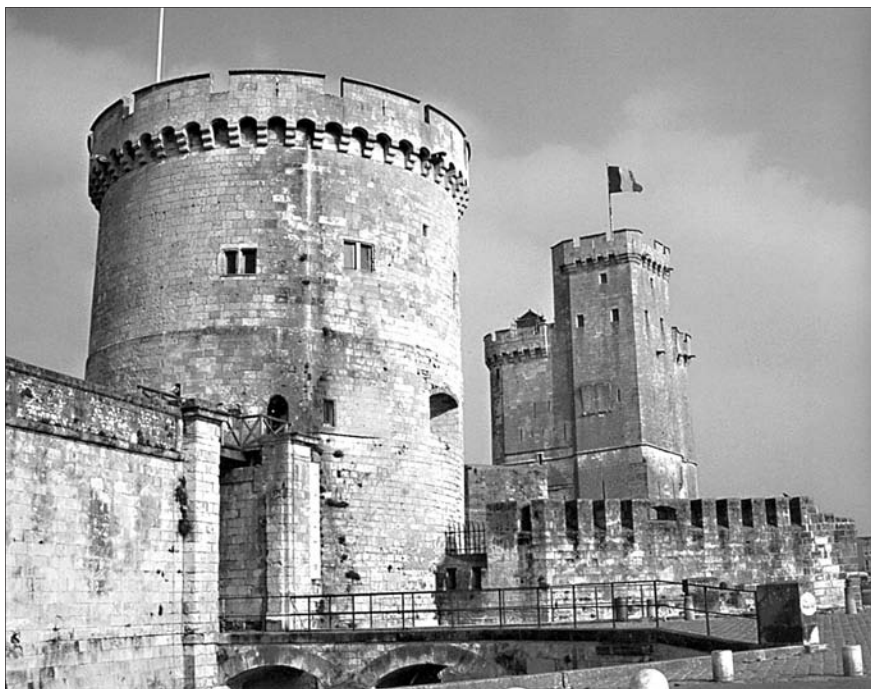
Dary štědré Meluzíny se ovšem ani zdaleka neomezily jen na nepřetržitý tok zlata, drahokamů a mincí, umožňujících bleskově stavět hrady a opakovaně pořádat ozbrojené výpravy. Jan z Arrasu představil na počátku svého příběhu Poitou jako kraj „...rozlehlých, neobydlených lesů, v nichž se proháněla pouze divá zvěř: jeleni, laně, daňci, srnci a divoká prasata. Místy se rozprostíraly rozlehlé planiny a krásné louky, kterými se klikatily vodnaté řeky. To je ale škoda,“ říkal si Raymondin, „že je toto území neobydlené, protože půda je zde velmi úrodná.“

Mnohokrát také narážil při mořském břehu na příjemná, ale zcela pustá místa. A pomyslel si, jak prospěšné by bylo, kdyby je někdo obdělával a obýval.“¹⁴⁷

Víla vyšla vstříc i tomuto manželovu přání a celou krajinu k nepoznání zkulivovala. Dala pokácet stromy a vyviklat pařezy, dovolila vytrysknout novým pramenům, na vodních tocích vystavěla mosty a mlýny. Neprostupné lesy a bezedné bažiny proměnila v úrodná pole, přes někdejší domény divé zvěře vybudovala cesty ke klášterům, vesnicím a městům. Meluzínu tedy smíme považovat za vílu středověkého rozvoje a hrdinku ekonomického rozmachu křesťanské Evropy. V první řadě se však tato bytost stala zakladatelkou hradů. Epická literatura středověku ostatně znala už jen jedinou postavu schopnou konkurovat Meluzíně tak neúnavnou stavební

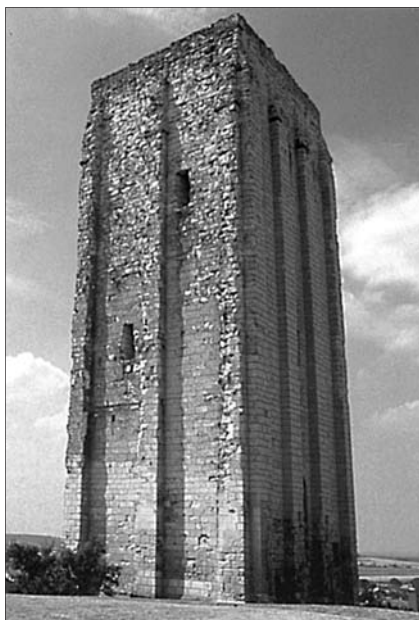
Opevněný most v Parthenay, podle Arrasova genealogického románu vystavěný na příkaz víly Meluzíny.

Opevnění přístavu v La Rochelle, podle vyprávění Jana z Arrasu vybudované vílou Meluzínou. Právě z této námořní základny její synové vyráželi do světa, aby si získali nová území a bojovali proti nevěřícím.

činností. Byl jí Oberon, král lesních elfů a mytický zakladatel dynastie Merovejců. Podle férické skladby *Huon de Bordeaux*, evokující i lásky meluzínských víl, vybudoval právě Oberon řadu opevněných měst jako Štrasburk, Toul, Epinal, Namur a Plombières a založil bezpočetné hrady v kopcovitých hvozdech Vogéz.¹⁴⁸ Přesně jako v iluminacích *Přebogatých bodinek*, kde se krajina, symbolizující jednotlivé měsíce, rozkládá kolem nádherných sídel vévody z Berry, vrcholily i mnohé scény Arrasovy *Historie o Meluzíně* založením důležitého hradu.¹⁴⁹ Svědomitý autor řadu z nich osobně navštívil a podrobně poté čtenářům popsal takové skvosty Meluzíniny stavební aktivity, jako bylo nedobytné opevnění přístavu La Rochelle, mohutná věžice nad skalnatým srázem v Ponsu nebo zdvojený donjon vybudovaný z kvádrů uprostřed niortských mokřin. Pevné a hrdé kamenné věže, které víla rozesela po všech strategických místech své domény, se tam podle Jana z Arrasu měly již navždy tyčit jako záruka moci jejích dědiců.

Meluzína pomohla manželovi a synům všechny teritoriální državy nebývale rozšířit, jako ostatně většina středověkých víl zamilovaných do smrtelníka. Z jádra vymezeného jelení kůží se díky její magické moci a bojovému odhodlání stala rozsáhlá království a vévodství.¹⁵⁰ Meluzína dokázala navíc splnit ještě jednu aristokratickou touhu: nebýt podřízen žádnému pánovi.

Věž v poitouském Loudunu, nesoucí již po staletí jméno Meluzínina. Příklad pevnostních staveb, které podle spisu Jana z Arrasu víla rozesela po svých doménách jako kamennou záštitu a viditelný symbol rodové moci.

chovanou rodovou držbu. „*Pokud jde o pevnost Lusignan a veškerou okolní půdu, mým jediným pánem je Bůh,*“ prohlásil hrdě jeden z nich před rozhodujícím bojem.¹⁵²

Vedle bohatství a nezávislosti se Arrasova představa o dokonalém úspěchu soustředila na mimořádnou Meluzíninu plodnost. Početní, silní a udatní dědicové se vlastně stali jejím nejcennějším darem milovanému muži. Není vůbec náhodou, že středověcí ilustrátoři s oblibou zobrazovali právě životodárné lůno Arrasovy hrdinky, z něhož pučely větve vznešeného potomstva jako košatý strom. Víla Meluzína totiž porodila deset dětí, samé syny, což umožnilo jejímu rodu rozšířit svoji moc po celém světě. Valorizovaná plodnost je ostatně jednou z konstant imaginace středověké románové tvorby. Důležitou roli zde hrála představa, že první syn by měl být počat už o svatební noci. V *Historii o Meluzíně* se tohoto ideálu podařilo šťastně dosáhnout nejen u nejstaršího Uriena, ale také v případě vílina vnuka, předurčeného zdědit České království. Základ budoucí prosperitě a rodovému štěstí byl tedy položen hned v prvních hodinách manželství. V tomto mocenském kontextu snadno chápeme tendenci plodit jedině muže. Jejich svět bojové síly ale musel počítat s Meluzínou, která vtiskla synům stigmata nadpřirozeného původu. Všichni synové měli totiž neobyčejně vyvinuté smyslové orgány nebo jim byly vlastní zvířecí

Právě proto manželovi přesně poradila, co si má vyžádat na poitou-ském hraběti: „*Ať vám dá tuto zemi do naprosto svobodného držení, nikoliv jako léno, ale prostou jakýchkoli dávek a přísah věrnosti vůči jemu samotnému nebo komukoliv jinému. A nechte si to stvrdit dobrou listinou s velkou braběcí pečeti i s pečeti všech nejvýznamnějších šlechticů celého kraje Poitou.*“¹⁵¹ Tato svoboda, kterou Meluzína získala pro svého manžela lstí a kouzly, měla pro ni osobně i pro její potomky obrovskou váhu. Lusignanská víla byla sice citlivá a něžná, ale stávala se nesmlouvavou, a dokonce krutou, když někdo ohrozil moc jejího rodu. Osobně radila svým synům, aby byli sice dobří a spravedliví k poddaným, ale nemilosrdně rozdrtili sebemenší pokus o lidovou vzpuru. Arrasova skladba je ostatně v závěrečné části především sledem vítězných střetů Meluzíniných synů s fantastickými bytostmi, které se snažily zpochybnit jejich svr-

instinkty. Však také současníci na tyto urozené nadlidi („*surbommes*“) pohlíželi se zvláštní směsí obdivu, úcty a strachu.¹⁵³ Šestý syn a dědic hradu Lusignan nesl přímo na své tváři odraz mimořádného osudu celého rodu, který se zvrátil při lesní štvani. Ikonografie iluminovaných rukopisů zde samotný text domýšlí a osvětluje (či příznačnou terminologií literátů 14. století řečeno „*ilustruje*“). V největší míře to platí o Basilejském rukopise, který zásadně ovlivnil nejstarší tisky Meluzína příběhu. Antropomorfní zobrazení měsíce v něm zdůrazňuje osudovou věštbu hraběte z Poitiers, podle které měl Raymondin založit po tragickém lovu na zázračného kance přeslavný rod. A totemickému zvířeti Lusignanů trčí z tlamy stejný tesák, kterým je obdařen držitel rodového hradu Geoffroy Velkozubý na všech iluminacích. Zcela nezakryté poukazují na jakousi paralelu mezi zázračným kancem a dědicem víly Meluzíny.¹⁵⁴

Georges Dumézil upozornil v této souvislosti na skutečnost, že v mnoha mytologiích existuje privilegovaný vztah mezi slavnými bojovníky a jejich takřka zvířecím vzezřením. Skandinávští válečníci se v ságách díky síle a zuřivosti blížili fyzickým vzhledem medvědům a vlkům. Irský hrdina Cuchulain měl řadu naprosto excesivních a často až animálních znaků, takže spolkl jedno ze svých očí a druhé se mu posunulo až na tvář. A slavný Alexandr Veliký byl podle některých pramenů „*nadán zvláštním typem krásy. Měl sice lidskou podobu, ale lví hřívu. Pravé oko bylo černé, levé modrozelené a zuby měl špičaté jako had.*“¹⁵⁵ Lucemburskému vévodovi Antoinovi podle slov Jana z Arrasu „... *vyrůstala z levé tváře lví tlapa, která byla již od jeho osmi let chlupatá a opatřená ostrými drápy.*“¹⁵⁶ Český král Renaud měl zase jen jedno oko, ale tak pronikavé, že viděl na souši i na moři třikrát dále než ostatní.¹⁵⁷ Pokud tedy jde o syny víly s hadím ocasem, staví historika jejich zvířecí znaky (lví tlapa, kančí tesák, krtčí kožíšek) před složitý problém totemismu (chápaného ve smyslu víry, že mytická zvířecí bytost představuje ochranného předka rodinného klanu).¹⁵⁸ Je pravda, že výklad zvířecích rysů lusignanských bratrů se nedá omezit na jediný systém reprezentací. Po komparaci se středověkými bestiáři je však tato symbolika poměrně snadno čitelná. Antoine se lví tlapou a Geoffroy s kančím tesákem byli předurčení k válčení,¹⁵⁹ Fromont s krtčím kožíškem na tváři naopak k tichu klášterního ambitu.¹⁶⁰ Jan z Arrasu chtěl každopádně prostřednictvím mimořádných fyzických znaků vřadit syny své hrdinky do podivuhodného světa, v němž hrála klíčovou roli Meluzína jako had nebo drak. Žena-had je mimochodem přítomna v celé řadě mýtů o založení civilizace, města či rodu. V jednom ze starých čínských příběhů byla první bytostí, která se objevila na zemi, Niu-koua, žena s dračím ocasem. To jí příslušelo stvořit lidi, vymodelovat je ze žluté půdy a z bláta.¹⁶¹ Také ve folkloru mnoha evropských národů jsou hadi častým, i když nejednoznačným symbolem. Mohli přinášet plodnost, zajišťovat bohatství a prosperitu nebo hlídat zakopané poklady. Nezapomeňme v této souvislosti, že Arrasova víla byla pomocnicí svých vzdálených dědiců a ohlašovatelkou jejich smrti právě v této hadí či dračí podobě.¹⁶²

* * *

Na meluzínských příbězích lze dobře sledovat ambivalentní postoj středověké společnosti k nadpřirozenému a zázračnému, fascinaci i obavu zároveň.¹⁶³ Křesťanství ovšem mohlo i hybridní Meluzíně nabídnout naději na spásu, proto Jan z Arrasu kladl takový důraz na dobrotivou vílinu magii, plodnou, mateřskou a uklidňující, podřízenou lidským zákonům. Než opustila člověka, který si ji nedokázal udržet, osvobodila se Meluzína od části zneklidňujícího stínu. Dokonce se mi zdá, že s postupem času v ní začal podíl přirozené ženy („*femme naturelle*“) převažovat. Proto také Jan z Arrasu zbavil portrét dvou nejmladších synů všech ambivalentních stigmat vílího světa.¹⁶⁴ Teprve po manželově zradě se Meluzína stala hadem od temene hlavy až po špičku ocasu, aby zůstala až do soudného dne uzavřena do svého tajemství.

U rodů, které lusignanskou vílu prohlašovaly za svého předka, byla zjevně silnější touha po respektu a slávě, plynoucích z nadpřirozeného původu, než strach ze sírou zavánějícího pohanského nadpřirozena. V románu z konce 14. století je Meluzína bez váhání a výslovně označována jako víla právě v genealogicky i politicky klíčovém prologu a epilogu.¹⁶⁵ Jak ještě podrobným rozbořením v šalvějové kapitole zjistíme, dělal Jan z Arrasu vše pro to, aby lusignanská víla nemohla být přiřazena k démonům, přičemž se neváhal odvolávat na bibli a na Aristotela.¹⁶⁶ Podrobné vylíčení Meluzínina mládí mělo za cíl ukázat, že hrdinka nebyla ďábelskou bytostí, pouze na ní spočinulo prokletí, z něhož bylo možné vysvobození. Samotná víla se vytrvale prohlašovala za součást božího světa a skutečně také věřila a jednala jako vzorná křesťanka. Byla oddána biskupem, budovala kostely a kláštery, horlivě se účastnila mší, vynikala dobročinností. Když uštěďrovala svým potomkům naučení před odjezdem do světa, nabádala je především, aby milovali Boha, báli se ho a sloužili mu.¹⁶⁷ To ona z nich vychovala oddané bojovníky Ježíše Krista. Koneckonců: copak vlastně dělala víla o sobotách, když ji manžel nesměl vidět? Jistě, genealogický příběh poskytl jednoznačnou odpověď: skrytě a osamoceně se koupala ve své hybridní podobě. Ale to přece není všechno. Ocitujme zde přesné znění slavnostního slibu, který Meluzína dala nastávajícímu choti hned při prvním vyslovení podmínky vzájemného soužití: „*Onoho dne nebudu myslet na nic jiného než jak znásobit vaši moc a jak pečovat o vaši čest a udržení vašeho stavu.*“¹⁶⁸ A vždy v sobotu – protože víla se vskutku starala o „udržení stavu“ svého manžela – vyplácela dělníky, kteří stavěli rodový hrad. *Historie o Meluzíně* výslovně odmítala jakékoli interpretace související se sabatem čarodějnic, k nimž jinak zvolený den přímo vybízel. Sobota byla zkrátka dnem, kdy se stýkaly a propojovaly různé aspekty víly coby nadpřirozené hadí bytosti, ale zároveň víly jakožto vzorné manželky, matky a budovatelky hradu.¹⁶⁹

Arrasova snaha rozptýlit tíživé podezření prostupuje celým románem, od prologu a prvního explicitního Meluzínina vyznání víry až k jejímu poslednímu patetickému proslovu před fatální metamorfózou. Když manžel nepodloženou žárlivostí odsoudil Meluzínu k věčnému bloumání světem v hadí podobě, zdrcená víla se naposledy rozloučila se všemi přihlížejícími jako žena, matka a feudální paní. Smutně vyhlédla z hradního okna a za-

Románský kostel v Aulnay, údajně postavený zbožnou vílí bytostí. Hřbitov s prastarými kamennými náhrobky se stal dějištěm příběhu o návratu mrtvého mezi živé, zaznamenaného Arrasovým předchůdcem Gervasiem z Tilbury.

naříkala: „*Sbobem, drabý kraji. Prožila jsem zde spoustu radosti a užívala bych si jí dál, kdyby byl Bůh nedopustil, abych byla tak strašně zrazena. Poddání mne tady považovali za paní a dělali všechno, co jsem přikázala. Nyní už tady nebudu smět žít ani jako poslední služka. A všichni, kdo mne kdysi nadšeně vítali, budou nyní v brůze prchat, kdykoli mne spatří... Poroučím vás všechny Bohu. Proste našeho Pána, aby mi utrpení ulehčil.*“¹⁷⁰ Bylo jen přirozené, že Raymondin hledal rozhrěšení za svoji chybu až u papeže v Římě. Nakonec se uchýlil do nejvýše položené poustevny ve skalách nad Montserratem, kde se modlil za odpuštění a za manželčinu spásu.¹⁷¹ Meluzína tedy marně snila o tom, jak bude jednou po plodném životě pohřbena v kostele Panny Marie v Lusignanu, kde za ni dá potomstvo sloužit zádušní mše. Smrt jí prostě nebyla dopřána. Víly ostatně často oddělovala od lidí právě absence duše a nesmrtelnost. Meluzína, která se chtěla stát normální ženou a jejíž láska k člověku byla zrazena, je jen jednou z těch nešťastných rusalek, nymf a undin, jež po staletí dojímaly a inspirovaly. Právě zkoumání, jež se neomezuje na jedinou epochu, umožnilo například literárním historikům v poslední době docenit středověké příběhy o Meluzíně jako důležitý článek vývoje evropské fantastické literatury.¹⁷²

A zde narážíme na poslední problém této kapitoly, rozčepýřené jako onen svazeček vonného rozmarýnu, který Froissartovi evokoval nostalgické vzpomínky. Máme právo považovat vyprávění o zakladatelce Lusignanu za fantastický román? Termín sám o sobě podle mého názoru není anachronický, v souvislosti s meluzínskými příběhy jej ostatně užívali již Arras a Froissart. Napomáhal jim evokovat výlučnost světské elity 14. století a obklopit ji mihotavým oparem dobrodružné tajuplnosti. Ve stejném kontextu se často objevovalo ještě jedno adjektivum: féerický. Do češtiny se většinou překládá jako pohádkový, ještě však uvidíme, že středověkým pramenům by slušelo spíše slůvko *víly*. Nesmíme zapomínat, že Arrasovo vyprávění prohlašovalo krásnou Meluzínu zcela otevřeně za vílu. A právě víly lze i přes určité předobrazy v antice pokládat za originální výtvar středověku. Mohly být dobré i zlé, mateřské i macešské, půvabné i ohyzdné, ochranné i zákeřné, božské i satanské. Jan z Arrasu si velice dobře uvědomoval, že hlásí-li se příslušníci dynastií Valois a Lucemburků prostřednictvím jeho díla k původu z víly, jde o deklaraci s dalekosáhlým politickým dosahem. Nesla s sebou privilegia i nebezpečí. Ale jaký typ bytostí vůbec středověcí autoři prohlašovali za víly? A co od nich imaginace smrtelníků očekávala? Lásku, rozkoš, bohatství, moc, nesmrtelnost nebo pád do hlubin zatracení? V následujících dvou kapitolách se pokusím na tyto otázky hledat v pramenném materiálu odpověď. Blíží se půlnoc, měsíc je v úplňku a houkání sýčka náhle utichlo. Víly přicházejí...